

Passieconcert

2 april 2023

Kerk De Schakel, Wijchen

INGEGNERI , Marc'Antonio (1547-1592)	Tenebrae factae sunt
KUHNAU , Johann (1660-1722)	Tristis est anima mea
LISZT , Franz (1811-1886)	Vexilla regis prodeunt Crux ave benedicta
Schütz , Heinrich (1585-1672)	Aspice Pater piissimum filium

KORTE LOOPPAUZE

RHEINBERGER , Joseph Gabriel (1839-1901)	Stabat Mater op. 138
LAURIDSEN , Morten (geb. 1943)	Agnus Dei (<i>uit 'Lux aeterna'</i>)
MOZART , Wolfgang Amadeus (1756-1791)	Ave verum corpus

DIRIGENT: JOSÉ DOODKORTE

Begeleiding: Leo Driesenaar

Luistergeleide

Het passieconcert dat KOOR Surplus vandaag geeft, wordt omlijst door een tentoonstelling van werken van Marijke van Dijk: zij heeft een eigentijdse kruisweg gemaakt. De 14 kruiswegstaties geven een intiem beeld van menselijk lijden: ze vertellen – náást het lijdensverhaal van Jezus – tevens de menselijke weg van geboorte, groei en bloei, dood en het ontstaan van een nieuw perspectief. Een verhaal dus van hoop en uitzicht. Zowel voor beeldende kunstenaars als voor componisten en dramaturgen is het lijdensverhaal door de eeuwen heen een grote bron van inspiratie geweest. KOOR Surplus belicht in dit concertprogramma de diverse thema's in dat lijdensverhaal, met werken van componisten uit diverse landen en tijden. Grote constante daarbij zijn de citaten uit de Bijbel en/of eeuwenoude gedichten. Met dit uitgangspunt hopen we de fantasie van u als toehoorder te prikkelen.

We starten met **Tenebrae factae sunt** van **Marc' Antonio Ingegneri** (1547 – 1592), een Italiaan die leefde in de overgangstijd tussen renaissance en barok. Tussen de 4-stemmige 'hoekdelen' (waarin de duisternis en eenzaamheid van Jezus 'kleur' krijgen) klinkt een vrouwenkoor, waarin we de laatste woorden van Jezus horen.

Het programma wordt vervolgd met **Tristis est anima mea**, van **Johann Kuhnau** (1660 – 1722, Duitsland, barok). Het zijn de Woorden die Jezus spreekt voorafgaand aan zijn gevangenneming (in Mattheüs 26 : 38). Dit vijfstemmige koor vertolkt de desolate sfeer van dat moment in het Lijdensverhaal: een langzaam tempo, met donkere akkoorden, en een intensivering daarvan door de diverse koorpartijen na elkaar. De componist verbeeldt met steeds meer nadruk de nadering van de menigte die hem gevangen zal nemen. Daarna keert de zelfreflectie terug!

Daarna volgen **Vexilla regis prodeunt** en **Crux ave benedicta** van de Hongaarse en laat-romantische componist **Franz Liszt** (1811 – 1886). De tekst van het eerste lied is uit de 6de eeuw en geschreven door Venantius Fortunatus, destijds bisschop in Poitiers; de tekst van het tweede lied stamt uit de 14de eeuw.

Van **Heinrich Schütz** (1585 – 1672, Duitsland, vroege barok) is het **Aspice Pater piissimum filium**. Dit 3-delige motet drukt de menselijke verbazing en emotie uit bij het besef wat het offer van Jezus voor de mensheid betekent. Als geen andere componist weet Schütz de

stembuigingen van het gesproken woord muzikaal in noten om te zetten en de mogelijke emoties daarbij te duiden: de spreekritmes worden vertaald naar tonen die het bijbehorende gevoel uitdrukken: de teksten gaan léven. Zo overheerst in vers 1 verbazing en ontzetting, in vers 2 enerzijds verbazing en anderszijds dankbaarheid voor zijn offer, en in vers 3 uiteindelijk het besef van de betekenis van dat offer.

Het **Stabat Mater** is van **Joseph Rheinberger** (1839-1901, Liechtenstein en Beieren, romantiek). De tekst is een 13de-eeuws gedicht dat door talloze componisten gebruikt is voor een compositie. Het benoemt het lijden van Maria, staande bij het kruis waaraan haar Zoon genageld is.

Het werk kent vier delen die toenemen in lengte en complexiteit: 1 Stabat mater dolorosa, 2 Quis est homo, 3 Eja mater fons amoris, 4 Virgo virginum preaclara.

Rheinbergers muziek getuigt van zijn persoonlijke visie op het onderwerp: een ras-romanticus is hier aan het woord, die feilloos de menselijke emoties weet uit te drukken in muzikale taal. Het einde van deel 2, waarin de Zoon van Maria 'de geest geeft', schrijft hij in majeure, waardoor de notie 'het is volbracht' en de overwinning van het leven op de dood gestalte krijgen. Het derde deel begint, net het eerste deel, met een ongebeleide klaagzang in mineur. Rheinberger benadrukt zo de desolaatheid en het leed van de Moeder van Jezus om het lijden van haar Zoon als een doorlopend gegeven, een rode draad in het geheel. De uiteindelijke overwinning van het eeuwige leven op de dood door de liefde van Jezus ("paradisi gloria") aan het eind van deel 4, na een majestueuze fuga, drukt Rheinberger uit in een stralend majeurakkoord.

Morten Lauridsen (1943, Verenigde Staten, hedendaags): **Agnus Dei** uit **Lux aeterna**. Lux Aeterna heeft een aantal onderdelen van een requiem, waaronder dit **Agnus Dei**. Het werk heeft een sterk mystiek karakter dat bij een groot publiek gehoor vindt door de aansprekende melodieën en de close harmony-achtige koorklanken. Het geeft de zin van Christus' lijden aan: Zijn offer diende tot redding van de mensheid.

Wolfgang Amadeus Mozart (1750-1791, Oostenrijk, classicisme): **Ave verum**. De tekst van dit lied is een 14de-eeuwse hymne en wordt toegeschreven aan paus Innocentius VI. De hymne wordt in de katholieke eredienst na de consecratie gezongen.

KOOR SURPLUS wenst u een mooie middag toe.

Marc'Antonio Ingegneri
(ca.1535-192)

Tenebrae factae sunt

Tenebrae factae sunt,
dum crucifixissent Jesum
Judaei,
et circa horam nonam
exclamavit Jesus voce magna:
Deus meus,
utquid me dereliquisti?
Et inclinato capite emisit
spiritum.

Exclamans Jesus
voce magna ait:
Pater, in manus tuas
commendo spiritum meum.
Et inclinato capite emisit
spiritum.

Duisternis ontstond

Duisternis ontstond,
toen de Judeeërs Jezus gekruisigd
hadden,
en omstreeks het negende uur
riep Jezus met luide stem:
Mijn God,
waarom hebt u mij verlaten?
En met gebogen hoofd gaf hij
de geest.

Roepend met luide stem
sprak Jezus:
Vader, in Uw handen
beveel ik mijn geest.
En met gebogen hoofd gaf hij
de geest.

Johann Kuhnau
(1660-1722)

Tristis est anima mea

Tristis est anima mea
usque ad mortem,
sustinete hic et vigilate
mecum.

Jam videbitis turbam,
quæ circumdabit me,
vos fugam capietis.
Et ego vadam immolari
pro vobis.

Mijn ziel is bedroefd

Mijn ziel is bedroefd
tot stervens toe,
blijf hier en waak met mij.

Weldra zullen jullie de menigte zien,
die mij zal omringen,
jullie zullen op de vlucht slaan.
En ik ga voor jullie geofferd worden.

Franz Liszt (1811-1886)
(Tekst: *Venantius Fortunatus*

(530-609))

Vexilla regis

Vexilla regis prodeunt,
fulget crucis mysterium,
qua vita mortem pertulit
et morte vitam protulit.

O crux ave, spes unica,
hoc passionis tempore!
Piis adauge gratiam,
Reisque dele crimina.

Crux ave benedicta

Crux ave benedicta!
Per te mors devicta.
In te pependit Deus,
Rex et Salvator meus.

Tu arborum regina,
salutis medicina,
pressorum es levamen,
et tristium solamen.

O sacrosanctum lignum,
tu vitae nostrae signum,
tulisti fructum Jesum,
devotae mentis esum.

O verum sceptrum David,
quod novus rex portavit,
dum tu portabas regem,
amoris dabas legem.

Dum crucis inimicos
vocabis et amicos,
O Jesu, fili Dei,
sis, oro, memor mei.

De Koningsvanen

De koningsvanen gaan vooraan,
het geheim van het kruis schittert,
waardoor Hij in leven de dood verduurt
en uit de dood het leven wekt.

O kruis, gegroet, enige hoop
in deze tijd van lijden!
Vergroot de vreugde voor de getrouwen,
en wis van de schuldigen de zonden uit.

Gegroet, gezegend kruis

Gegroet, gezegend kruis!
Door u is de dood overwonnen.
Aan u heeft God gehangen,
Mijn Koning en Verlosser.

U, koningin der bomen,
geneesmiddel voor mijn heil,
bent de verlichting voor de benarden,
en de vertroosting voor de bedroefden.

O heilig hout,
U hebt het teken van ons leven,
Jezus als vrucht, gedragen,
voedsel voor de vrome ziel.

O ware scepter Davids,
die de nieuwe koning hebt gedragen,
terwijl u de koning droeg,
gaf u de wet van de liefde.

Als u de vijanden van het kruis
zult roepen, en de vrienden,
O Jezus, zoon van God,
wees, bid ik, mij gedachtig.

Heinrich Schütz
(1585-1672)

Cantiones sacrae XXI-XXIII
(SWV 73-75)

I.
Aspice, pater, piissimum filium,
pro me tam impia passum;
respice,
clementissime rex,
quis patitur, pro quo patitur,
et reminiscere benignus.

II.
Nonne hic est, mi domine,
innocens ille,
quem ut servum redimeres,
filium tradidisti?

III.
Reduc, domine deus meus,
oculos maiestatis tuae
super opus ineffabilis pietatis;
intuere dulcem natum,
toto, toto corpore extensum,
cerne manus inoxias
pio manantes sanguine,
et remitte placatus scelera,
quae patrarunt manus meae.

Heilige gezangen

I.
Aanschouw, Vader, de heiligste zoon,
die voor mij zoveel kwaads geleden heeft
zie om, genadigste koning,
naar hem die lijdt, en
gedenk welwillend om wie hij lijdt.

II.
Is deze, mijn Heer, niet onschuldig,
die u als uw zoon hebt overgeleverd,
opdat u een slaaf vrijkocht?

III.
Wend, Heer mijn God, uw
majesteitelijke ogen weer op het werk
van onuitspreekbare liefde;
kijk naar de lieflijke geborene,
zijn hele, hele lichaam uitgestrekt,
bezie met liefde zijn onschuldige handen,
druipend van het bloed,
en scheld verzoend de misdaden kwijt,
die mijn handen begingen.

Josef Gabriel Rheinberger (1839-1901)
Stabat mater in g-moll, Opus 138

1. Stabat Mater dolorosa

Stabat mater dolorosa
Juxta crucem lacrimosa,
Dum pendebat filius.

Cuius animam gementem
Contristatam et dolentem
Pertransivit gladius.

O quam tristis et afflicta
Fuit illa benedicta
Mater unigeniti!
Quae maerebat et dolebat,
Pia Mater, dum videbat,
Nati poenas inclyti.

2. Quis est homo

Quis est homo qui non fleret.
Matrem Christi si videret In
tanto supplicio?

Quis non posset contristari,
Christi matrem contemplari
Dolentem cum filio?

Pro peccatis suae gentis,
vidit Jesum in tormentis,
et flagellis subditum.
Vidit suum dulcem natum,
morientem desolatum,
dum emisit spiritum.

3. Eja Mater fons amoris

Eja Mater, fons amoris
me sentire vim doloris,
fac, ut tecum lugeam.

Fac, ut ardeat cor meum
in amando Christum Deum,
ut sibi complaceam.

Sancta mater, istud agas,
crucifixi fige plagas
cordi meo valide.

1. Stabat Mater dolorosa

De moeder stond vol smart
wenend naast het kruis
terwijl haar Zoon daar hing.

Wier verdrietig hart, vol droefenis en
pijn, als met een zwaard doorboord
werd.

O, hoe droevig en verslagen was zij,
de gezegende, de moeder van de
eniggeborene! Zij die klaagde en
leed, terwijl zij, de liefhebbende
moeder, de straffen van haar
beroemde Zoon aanzag.

2. Quis est homo

Wie is de mens die niet zou wenen
wanneer hij Christus' moeder zou
zien, in zo'n grote kwelling?

Wie zou niet met haar treuren,
bij het zien van Christus' moeder,
lijdend met haar zoon?

Voor de zonden van zijn volk
zag zij Jezus gemarteld,
en als slachtoffer van geseling.
Zij zag haar lieve zoon
stervend, zonder troost,
terwijl Hij de geest gaf.

3. Eja Mater fons amoris

Ach moeder, bron van liefde,
laat mij de macht van de pijn
voelen, maak dat ik met U lijd.

Maak dat mijn hart brandt
in liefde voor Christus (mijn) God,
opdat ik hem welgevallig moge zijn.

Heilige moeder, laat dit gebeuren:
dat U de wonden van de gekruisigde
sterk in mijn hart drukt.

Morte Lauridsen
(1943-)

5. Agnus Dei (uit: Lux Aeterna)

Agnus Dei, qui tollis peccata
mundi dona eis requiem.
Agnus Dei, qui tollis peccata
mundi, dona eis requiem.
Agnus Dei, qui tollis peccata
mundi, dona eis requiem
sempiternam. Lux aeterna luceat
eis, Domine: cum sanctis tuis in
aeternum: quia pius es.
Requiem aeternam dona eis,
Domine, et lux perpetua luceat
eis. Alleluia. Amen.

5. Lam Gods

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der
wereld, geef hun rust.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der
wereld, geef hun rust.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der
wereld, geef hun de eeuwige rust.
Het eeuwige licht schijne op hen, Heer:
voor eeuwig in het gezelschap van uw
heiligen: omdat u genadig bent.
Geef hun de eeuwige rust, Heer,
en het eeuwige licht schijne op hen.
Alleluia. Amen.

Wolfgang Amadeus Mozart
(1756-1791)

Ave verum corpus

Ave verum corpus
natum de Maria Virgine,
vere, passum immolatum
in cruce pro homine.
Cujus latus perforatum.
unda fluxit sanguine,
est nobis praegustatum
In mortis examine.

Gegroet waarachtig lichaam

Gegroet waarachtig lichaam,
geboren uit de Maagd Maria,
dat werkelijk heeft geleden en
voor de mens geofferd is aan het
kruis. Uit wiens doorboorde zijde
water met bloed vloeide.
Wees voor ons een voorproever
van de dood.

JOSE DOODKORTE – DIRIGENT

José Doodkorte heeft **Koor Surplus** opgericht in het voorjaar van 2003 voor zangers van 50 jaar en ouder die goed kunnen zingen en een uitdagend repertoire nastreven. Zij verzorgt gastdirecties bij diverse koren van **Vereniging Toonkunst Nederland**. Voor het door haar opgerichte **Projectkoor Alla Breve-NIMO** organiseert zij concerten waarin ambitieuze amateurzangers zich kunnen profileren.

Belangrijke drijfveer voor al haar activiteiten is: zangers uitdagen om op een zo hoog mogelijk persoonlijk niveau te komen en daar de juiste wegen voor te zoeken.

Na een studie aan de Pedagogische Academie te Nijmegen was zij diverse jaren werkzaam in het Basisonderwijs. Daarna studeerde zij **Koördirectie U.M.** en **Schoolmuziek** aan het Conservatorium te Arnhem en werkte zij daarnaast als muziekconsulent en –docent in zowel basisonderwijs als HAVO/VWO.

De diversiteit van koren en gezelschappen waaraan zij geruime tijd leiding gaf, bracht haar een ruime ervaring in alle genres van de koormuziek. De begeleidende orkesten waarmee zij samenwerkte, zijn o.m. het Gelders Orkest, Limburgs Symfonieorkest, Brabants Kamerorkest, Nationaal Filharmonisch Orkest, Parnassus Ensemble, het barokorkest Florilegium Musicum en HOC-Koorbegeleidingen.

De combinatie van muzikale en pedagogische vaardigheden zette zij in bij de oprichting van het **NIMO** (Nijmeegs Initiatief voor Muzikale Ontwikkeling). Daarmee realiseert zij zang- en muziektheoretische opleidingen, cursussen, workshops, lezingen en diverse kooractiviteiten. Ook koordirigenten kunnen zich bij het NIMO scholen en ontwikkelen. Sinds 2015 is José Doodkorte docent Koördirectie aan Hogeschool BOURDON te Gouda.

Als Muziekcommissielid van de **Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst** adviseert zij op aanvraag en in teamverband koren inzake beleids- en muziekinhoudelijke zaken.

LEO DRIENAAR (begeleider)

Leo Drienaar studeerde piano aan het conservatorium van Arnhem bij Christopher Czaja Sager en Jacques Hendriks. Naast zijn privé-praktijk is hij werkzaam bij de Prof. Pompestichting in Nijmegen als piano- en keyboarddocent en is daar één van de drijvende krachten achter een koor van patiënten en "mensen van buiten".

Verder is hij begeleider bij diverse koren, dirigent/pianist van Klein Koortje en vrouwenkoor Terpsichoré in Nijmegen. Hij is vaste organist van de Petrus Canisiuskerk in Nijmegen. Met zanger Hans Meek maakt hij **Poeëziek**. Het repertoire bestaat uit Nederlandse gedichten die door hen getoonzet zijn (www.poeziek.nl). Hij is de pianist van het trio "PUUR zingt met liefde", zang: Carine Poels en Hans Meek.

KOOR SURPLUS

Koor Surplus is in 2003 opgericht door José Doodkorte. Het doel was en is een podium te creëren voor zangers die weliswaar wat ouder zijn, maar nog fit en goed bij stem zijn. Het koor wil zich profileren in werken van allure uit het klassieke en lichtere repertoire op een ambitieus concertniveau. Wij werken aan uitdagende programma's met muziek uit de renaissance tot en met de vroeg-moderne tijd. Onder de bezielende leiding van dirigent José Doodkorte studeren we tweemaal per jaar een concertprogramma in dat we in Nijmegen en omgeving ten gehore brengen.

Sopranen

Tessa Bakker, Christien van Beers, Loeki Bentlage, Marieke Berends, Angela Bomers, Marijke Buursen, Marion van Doorne, Marjolijn Esser, Angelique Gerhardt (+ alt), Marianne de Groen, Genoveef van Groningen (+ alt), Martha Hoogers, Emmy Horden, Hennie de Lange, Rudeke van Leer, Henny Migchelsen, Nicoline Roquas, Mieke Voortman, Ria Vredendaal, Claartje Woldringh.

Alten

Dieuwke Aberson, Ina Blanken, Ria Boersma, Yvonne Corsten, Noor Damen, Dorothé van Dijk, Riet Ebus, Michela Edelbroek, Wil van Grieken, Elly Jansen, Mia Janssen, Anne Jonkers, Ineke Koppenrade, Thea Marijnissen, Hella Meens, Carla van Rietschoten, Ria Roelofs, Anita Ruster, Roelie Schotanus, Gerda Schouten, Trees Siero, Marianne van Vlijmen, An Winnubst.

Tenoren

Aad Binkhorst, Wim Dekkers, Dorry Masee, Bert Nelemans, Anneke van der Putte, Ger Teerink, Jan Verriet.

Bassen

Jos Ebus, Hans Michels, Bart Migchelsen, Robert van Rietschoten, Piet Streefkerk, Rein van Velp.

Overzicht sponsoren en adverteerders

De hieronder vermelde bedrijven en instellingen hebben door hun donatie aan KOOR Surplus en/of advertentie in het programmaboekje de uitvoering van dit concert mogelijk gemaakt. Wij zijn ze daar dankbaar voor, omdat zonder deze ondersteuning cultuuruitingen als dit concert niet mogelijk zijn. Daarom is onze aanbeveling bij U van de volgende bedrijven op zijn plaats!

NIMO Nijmeegs Initiatief voor Muzikale Ontwikkeling	www.nimo.nu
Drukkerij Luxor, Nijmegen	www.drukkerijluxor.nl
Bloemtië Bellis	Groenestraat 229, Nijmegen
Wijnhandel Halve Morgen, Elst	www.halvemorgen.nl
Impact Personeel, Elst	www.impactpersoneel.nl
Klusbedrijf John Kersten	www.klusbedrijfjohnkersten.nl
PLUS Walraven	Molukkenstraat 13, Nijmegen
Prins Bernhard Cultuurfonds	www.cultuurfonds.nl
Rabobank	www.rabobank.nl
Gemeente Nijmegen	www.nijmegen.nl
Drankenspecialzaak Haastrecht /Lamers	Molukkenstraat 21, Nijmegen

ONS VOLGENDE CONCERT

Het volgende concert van Koor Surplus, het **Jubileumconcert** in verband met het 20-jarig bestaan van het koor, is gepland op 19 november 2023.

Teksten: José Doodkorte, Roelie Schotanus

Vertalingen: Bart Migchelsen

Vormgeving: Anneke van der Putte

Eindredactie: Bart Migchelsen en Trees Siero

Nijmegen

switch.

womenswear

PRINS BERNHARD
CULTUURFONDS

Rabobank

rolandklaus **tuinplus**

+TUINONTWERP + TUINONDERHOUD

info@rolandklaustuinplus.nl • +31 6 30 70 75 48
Daalsedwarsweg 20 • 6521 EG Nijmegen

www.rolandklaustuinplus.nl